

Veroniky Součkové: Obraz domova a cesty v ruských příslovích

Diplomantka si práci rozvrhla do úvodu a čtyř kapitol, které dále člení. V úvodu definuje své téma: vnímání prostoru domova, cesty a příchozích, tak jak se odrážejí v ruských příslovích. Tuto problematiku, jak podotýká, mohou zkoumat kromě lingvistiky a sociologie i psychologie, folkloristika a další vědy. Nejde o zkoumání nových poznatků, které přinesl náš globalizovaný svět, ale prastaré pojmy, k nimž lidé zaujímalí stanovisko odedávna a měly pro život zásadní význam. Autorka měla pro svou práci mimo jiné oporu ve svém zaměstnání – pracuje s uprchlíky a cizinci. Profese ji nepochybně vybavila zkušenostmi a citem pro danou problematiku. Myslím, že zkoumání ruských přísloví bylo šťastnou volbou.

Nejprve si diplomantka vymezila pojmy „domov“ a „cesta“ a vybrala si základní odbornou literaturu, která jí umožnila přísloví roztřídit podle smyslu a funkce. Samostatně si zvolila klíčová slova, podle nichž přísloví vybírala. Jejím cílem bylo zjistit, jak ruská přísloví odrážejí vztah k domu, cestě, hostům a cizincům a položila si několik otázek, na něž by měla její práce na základě vybraného materiálu odpovědět.

V 1.kapitole diplomantka vychází z pramenů a zkoumá pojem domova z hlediska zahájení stavby, místa a materiálu vhodného ke stavbě domu. Neomezuje se pouze na popis, ale vždy věnuje pozornost fungování domova v myslích obyvatel i v praktickém životě. Vztah k celku i k součástem domova doprovází příklady vybraných přísloví. Jelikož jde o materiál shromážděný především V.I.Dalem, pochází z 19.století, vztahuje se k životu na ruské vesnici. K domovu tedy patří pec, oheň, chléb, stůl, jejichž chápání se v uvedených příslovích odráží. Dále autorka práce uvádí přísloví spjatá s prostorem rodinného života i s vedením hospodářství. Z tohoto „ antropologického“ zorného úhlu jsou zajímavá přísloví, odrážející charaktery lidí (kromě pracovitosti odrážejí i lenost – Rabota durakov ljubit). Zajímavě je zachycen odraz domova ve vztahu k času, ke každodenním povinnostem i svátkům (V prazdnik i u vorobja pivo).

V 2.kapitole se diplomantka věnuje pojmu cesty, v němž se také mimo jiné odráží povaha člověka – buď cestu vítá jako rozptýlení a možnost se něčemu naučit, nebo se jí obává a považuje ji za riskantní záležitost. Prísloví, která odrážejí ztrátu domova a s ní spojenou chudobu, vyvolávají asociaci s českým notoricky známým úslovím babičky Boženy Němcové – chudoba cti netratí (ale taky nepřidá). Ruské přísloví je pregrantnější : Děneg nět – Ivan Petrovič, děngi jest' – pogana svoloč.

Ve srovnání s domem, v němž především hraje roli prostor, cesta je spojena s kategorií času. Za zajímavý postřeh pokládám rozpor, vyplývající z ruské lásky k volnému, širému prostoru (nepochybně dané geografickými podmínkami), a z potřeby uzavřeného prostoru domova. I našinec si ale dovede představit obtíže, pramenící z cestování po Rusku, doložené trefným V Rossiji dvě bědy – duraki i dorogi.

Diplomantka se velmi příhodně zabývá i místy nebezpečnými a strašidelnými, a přírodními živly, které dodnes nedovedeme zkrotit. Vybírá řadu přísloví o vodě, ohni, větru a matičece zemi. Vysloveně překvapivé až kuriozní jsou přísloví vážící se k různým setkáním na cestě (Děvka s polnymi bedrami, žid, volk, mědvěď – dobraja vstreča, pustyje bedra, pop, monach, lisa, zajac, bělka – k chudu). Pojem cesty diplomantka spojuje i s jejím metaforickým významem životní pouti a uvádí řadu přísloví spjatých s narozením a smrtí. V kapitole o

ohrožení a nebezpečnostech pojednává i o volně žijících zvířatech – medvědovi, vlku, zmiji, která se v přísloví vyskytují. Možná mohla v souvislosti s domem zmínit i vztah k švábům a jiné havěti, který je také značně kuriózní.

Třetí kapitola dokládá na příslovích vztah k hostům a cizincům a uvádí nejrůznější rituály s nimi spjatými. Cizinec mohl být zajímavý a mohl obohatit znalosti lidí o světě, ale mohl také znamenat nebezpečí a riziko,

V závěru obsahujícím sémantickou analýzu diplomantka vybraný materiál systemizuje. Uvádí klíčová slova, s nimiž pracovala a podle významu řadí přísloví do skupin. Z procentuelního vyčíslení je pak zřejmé, jaký význam v každé ze skupin převládal. K pojmu domov a cesta zařadila 90 přísloví, která dále významově rozlišila, k pojmu hosté a cizinci vybrala 52 přísloví a do skupiny cizinci 26. Nakonec diplomantka odpovídá na otázky, které si vytkla v úvodu práce a charakterizuje způsob, jakým ruská přísloví odrážejí vztah ke zkoumaným pojmům.

Celkově jde o práci sevřenou, která věcně a bez zbytečného balastu pracuje s odbornými prameny, není příliš rozsáhlá, ale je nasycená zajímavými fakty a cennými poznatky. Rozhodně jde o práci inspirativní. Mohlo by se v ní pokračovat například v česko-ruském srovnávacím plánu, nebo by mohla být rozšířena o zkoumání pověr, které některá přísloví odrážejí. Mohla by tvořit základ výzkumu, jak se některá přísloví, případně pověry odrážejí v literatuře (Taťanin sen v Evženu Oněginovi), z hlediska sociologického by výsledky práce mohly být konfrontovány s pocity dnešních cizinců či uprchlíků (prostřednictvím anket např.).

Mohla by být i rozšířena o další okruhy pojmů a životních situací, které se v příslovích odrážejí.

(Ke kapitole o prostoru cesty by se možná hodila zmínka o rituálu „priset' pered dorogoj“, který má zjevně svou tradici. Ovšem nevím, je-li s ním spojeno nějaké přísloví.)

Práce je navíc opatřena přehlednými tabulkami, v nichž jsou uvedena všechna přísloví, s nimiž diplomantka pracovala. Pozoruhodné je, že ačkoliv autorka pracovala v drtivé většině s ruskou odbornou literaturou, nevyskytují se v její práci rusismy ani závislost na ruských vazbách. Několik drobných překlepů jsem označila přímo v textu práce.

Diplomová práce Veroniky Součkové splňuje kritéria kladená na diplomovou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji ji ocenit známkou v ý b o r n ě.

